PROFESORUL ION NICULIŢĂ LA 70 DE ANI

Născut la 27 mai 1939, în localitatea Zârneşti, judeţul Cahul. După studiile primare şi generale, făcute în satul natal, în 1958 este înmatriculat la Facultatea de Istorie a Universităţii de Stat din Chişinău. După absolvire, în 1963 este angajat în funcţia de lector-asistent la aceeaşi facultate. Între anii 1968-1971 este doctorand la Catedra de Arheologie a Universităţii „M.V. Lomonosov" din Moscova, unde susţine cu succes în 1972 teza de doctor în ştiinţe istorice. Revenit la baştină, continuă să activeze la Universitate în calitate de lector superior, iar din anul 1976 – de conferenţiar universitar. După susţinerea (1991) tezei de doctor habilitat la Universitatea din Moscova, în anul 1992 i se acordă titlul de profesor universitar.

Începând cu anul 1983 conduce Catedra de Istorie Antică şi Medievală, iar din 1990 – Catedra de Arheologie şi Istorie Antică. În perioada 1992-2002 deţine funcţia de decan al Facultăţii de Istorie a Universităţii de Stat din Moldova.

Este autor a 7 monografii şi peste 130 studii şi articole, dedicate arheologiei şi istoriei spaţiului carpato-danubiano-pontic de la finele mil. II a. Chr. – prima jumătate a mil. I p. Chr.

Printre problemele prioritare în arheologie le-a considerat pe cele care ţin de mileniul I a. Chr. O atenţie sporită el a acordat cercetării sfârşitului mileniului al II-lea a. Chr. şi începutului celui următor, perioadă în care sunt puse bazele civilizaţiei nord-tracice. În această ordine de preocupări, a căutat cu insistenţă să dovedească perpetuarea în timp şi spaţiu a elementelor de tip Noua, elemente de cultură care, după considerentele sale, şi-au lăsat amprenta, contribuind la procesul de hallstattizare a comunităţilor umane din prima epocă a fierului. O altă problemă la fel de importantă este aceea de formare treptată şi uniformizare a culturii tracilor septentrionali, proces care trebuie plasat, după cum este convins, nu în sec. VI a. Chr. atunci când apar primele informaţii scrise despre geţi, ci mai timpuriu, încă din Hallstattul Mijlociu. Pentru teritoriul Moldovei procesul de omogenizare culturală este certificat printr-un şir de vestigii descoperite în monumentele de la Stânceşti, Hansca, Saharna, Butuceni, Cartal-Orlovka etc. Perioada cuprinsă între sec. VI şi I a. Chr. a constituit subiectul cheie în activitatea ştiinţifică a profesorului. Preocupările savantului pentru această perioadă şi-au găsit materializarea în mai mult de o sută de studii, profunzimea ştiinţifică a cărora a fost apreciată pe larg de specialiştii din ţară şi de peste hotare. Printre acestea citäm cel mai cuprinzător studiu, *Tracii de nord în sec. VI-I a. Chr.*, (*Северные фракийцы в VI-I вв. до н.э.*, Кишинев, 1987) operă care prin vestigiile şi prin problemele discutate, după lucrarea străbunului său Vasile Pârvan, pretinde, pe bună dreptate, la titlul de a patra *Getica*.

Un aspect revelator în studierea istoriei vechi a ţinutului dintre Prut şi Nistru ţine de domeniul penetraţiei culturii romane şi de problema continuităţii daco-romane. Această tematică şi-a găsit reflectarea într-un şir de studii, argumentate atât prin sursele narative, cât de mărturiile arheologice. Printre cele din urmă un loc aparte ocupă vestigiile recoltate de pe urma săpăturilor de la Sobari, raionul Soroca.

Saltul calitativ în studierea istoriei şi civilizaţiei tracilor septentrionali marcat de opera domnului profesor a putut fi realizat graţie cercetărilor de teren. A organizat şi a condus efectiv importantele

şantiere de la Hansca şi de la Butuceni. Actualmente, coordonează activitatea şantierului-şcoală din zona Saharna, monument etalon al culturii tracilor septentrionali din extrema de nord-vest a extinderii acestora. Legată de această ordine de preocupări este activitatea de valorificare şi punerea în circuitul ştiinţific a vestigiilor descoperite. Apar unul după altul articole şi studii de sinteză dintre care ţinem să menţionăm *Butuceni. Monografie arheologică*, apărută în 2002, în colaborare cu S. Teodor şi A. Zanoci, şi mai recent, în 2008, *Habitatul din mileniul I. a. Chr. în regiunea Nistrului Mijlociu (siturile din zona Saharna)*, studiu alcătuit şi publicat în colaborare cu discipolii săi.

Pe tărâmul eticii profesionale permanent a propagat spiritul criticismului prin propensiunea polemică cu realităţile vieţii, a transmis şi transmite acest spirit studenţilor şi discipolilor masteranzi şi doctoranzi. Admiratori a tot ce ne-a lăsat valoros, beneficiari ai rezultatelor lui în mai buna cunoaştere a istoriei şi civilizaţiei paleobalcanice, plecăm cu veneraţie conştiinţa întru îmbogăţirea memoriei şi ducerea de mai departe a spiritului naţional. Activitatea profesorului nostru poate fi asemuită cu cea de *agri* şi *cultor,* adică cu a plugarului care, brăzdând ţarina, răscoleşte tradiţia istoriei şi, aruncând în glia înţelinită sămânţa sacră a memoriei, ne îmbogăţeşte spiritul perpetuu de lumină a neamului. În ipostaza de *agri* a reuşit să defrişeze tărâmul cercetării, iar în calitate de *cultor* – să cultive cultura şi istoria civilizaţiei tracilor din primul mileniu a. Chr.

În ultimele decenii savantul Ion Niculiţă participă regulat la *Congresele Internaţionale de Tracologie* de la Palma de Malorca (1992), Constanţa-Mangalia-Tulcea (1996), Sofia-Iambol (2000), Chişinău-Vadul lui Vodă (2004) şi Komotini-Alexandrupoli (2005). Cel de al IX-lea congres (2004), fiind organizat nemijlocit de omagiat. De asemenea, magistrul este prezent la un şir de Symposioane şi Colloquii Internaţionale, organizate la Sozopol (1988) – Bulgaria, Tulcea (1993, 1997, 2008), Deva (2004), Iaşi (2005, 2006) – România etc. De fiecare dată comunicările şi luările de cuvânt, prin verva-i caracteristică, pline de conţinut şi docte prin ţinuta ştiinţifică au fost apreciate înalt.

În calitate de profesor universitar, domnul Ion Niculiţă s-a manifestat drept un pedagog ilustru. Fiind de o inteligenţă rară, este în acelaşi timp un om de o atractivitate deosebită, care reuşeşte în permanenţă să adune în jurul sau tineretul. Este un orator excepţional, cu o puternică forţă de convingere, în stare să cucerească orice auditoriu.

Printr-un îndelungat efort profesorul Ion Niculiţă a reuşit să creeze o şcoală proprie, numită, pe bună dreptate, drept *Şcoala profesorului Ion Niculiţă*. Prin esenţa sa, aceasta este o şcoală de arheologie, care a urmat cele mai bune tradiţii ale arheologiei postbelice europene. Discipolii domnului profesor activează în cele mai diverse ramuri ale arheologiei, de la preistorie până la evul mediu.

Pentru activitatea ştiinţifică de excepţie şi a contribuţiei de seamă este ales *Membru al Consiliului Internaţional de Studii Indo-europene şi Trace*, *Membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iaşi*, precum şi Membru al colegiilor de redacţie ale unui şir de prestigioase reviste de specialitate cum sunt: *SCIVA, Istros, Cumidava* şi *Tyragetia*.

Cavaler al Ordenului „Gloria Muncii" al Republicii Moldova, Ion Niculiţă este *Omul de ştiinţă*, căruia îi adresăm omagiul nostru de adânc respect şi afecţiune.

Aurel Zanoci, Tudor Arnăut

Bibliografia selectivă a profesorului Ion Niculiţă

Monografii

В.Л. Лапушнян, И.Т. Никулицэ, М.А. Романовская, Памятники раннего железного века. В: АКМ вып. 4 (Кишинев 1974).

И.Т. Никулицэ, Геты IV-III вв. до н.э. в Днестровско-Карпатских землях (Кишинев 1977).

И.Т. Никулицэ, Северные фракийцы в VI-I вв. до н.э. (Кишинев 1987).

I. Niculiţă, Al. Popa, Prezenţa romană în zona nord-vest pontică (Chişinău 2000).

I. Niculiţă, S. Teodor, A. Zanoci, Butuceni. Monografie arheologică (Bucureşti 2002).

I. Niculiţă, Thraco-Getica. Studii şi materiale (Chişinău 2004).

I. Niculiţă, A. Zanoci, T. Arnăut, Habitatul din mileniul I a. Chr. în regiunea Nistrului Mijlociu (siturile din zona Saharna) (Chişinău 2008).

Studii şi articole

И.Т. Никулицэ, Исследования гетского могильника Лутэрия у с. Ханска. В сб.: Далекое прошлое Молдавии (Кишинев 1969), 134-145.

И.Т. Никулицэ, Погребальный обряд гетов IV-III вв. до н.э., СА 2, 1973, 27-44.

И.Т. Никулицэ, Исследования поселений раннежелезного века в Ханском микрорайоне В сб.: АИМ в 1973 г. (Кишинев 1974), 95-109.

И.Т. Никулицэ, Гальштатское поселение в Ханском микрорайоне. В сб.: АИМ в 1974-1976 гг. (Кишинев 1981), 71-88.

И.Т. Никулицэ, Некоторые аспекты этнической и общественно-политической истории Днестровско-Карпатских земель во II-I вв. до н.э. В сб.: Первобытные древности Молдавии (Кишинев 1983), 173-192.

И.Т. Никулицэ, Изучение северофракийских поселений в Ханском микрорайоне. В сб.: АИМ в 1981 г. (Кишинев 1985), 95-117.

И.Т. Никулицэ, Гетские племена в VI-III вв. до н.э. В: История Молдавской ССР, том I (Кишинев 1987), 121-136.

И.Т. Никулицэ, Геты и эллинские полисы VI-III вв. до н.э., Thraco-Pontica IV, Sofia, 1991, 197-204.

I. Niculiţă, Tracii septentrionali în mileniul I î.e.n. - prima jumătate a mileniului I e.n. In: Istoria Moldovei din cele mai vechi timpuri pînă în epoca modernă (Chişinău 1992), 27-51.

I. Niculiţă, Tracii de nord în prima jumătate a mileniului I e.n. In: Probleme actuale ale istoriei naţionale şi universale (Chişinău 1992), 8-17.

I. Niculiţă, Traco-geţii la Est de Prut, Carpica XXIII/1, Bacău, 1992, 107-113.

I. Niculiţă, Relaţiile populaţiei autohtone din nordul şi nord-vestul Pontului Euxin cu lumea greacă în mileniul I î. Chr. In: Relations Thraco-Illyro-Helleniques (Bucharest 1994), 275-283.

I. Niculiţă, Les Thraces septentrionaux dans l'historiographie des Etats de l'Europe de l'Est: la Moldova, l'Ukraina, la Russie. In: The Thracian World at the Crossroads of Civilizations. The 7-th International congress of Thracology. Reports and summaries (Bucharest 1996), 46-71.

I. Niculiţă, Habitatul traco-getic de la Butuceni, Thraco-Dacica 1-2, XVII, Bucureşti, 1996, 139-167.

I. Niculiţă, Spaţiul est-carpatic în perioada dominaţiei romane la Dunărea de Jos. In: Omagiu lui Vladimir Potlog şi Constantin Drachenberg la 70 de ani (Chişinău 1997), 52-63.

I. Niculiţă, Thraces et Cimmeriens. Problemes et suggestions. In: Premier age du fer aux bouches du Danube et dans les regions autour de la Merre Noire. Actes du Colloque International (septembre 1993) (Tulcea 1997), 43-47.

I. Niculiţă, S. Matveev, Ed. Potângă, Cetatea traco-getică Potârca. In: Cercetări arheologice în aria nord-tracă, III (Bucureşti 1999), 279-343.

I. Niculiţă, A. Zanoci, Les vestiges du type Saharna-Solonceni decouverts sur le promontoire de Butuceni, Thraco-Dacica XX, Bucureşti, 1999, 135-142.

V. Vančugov, V. Sîrbu, I. Niculiţă, V. Bârcă, Cercetările arheologice de salvare de la Orlovka-Cartal (Ucraina) – campania 1998. In: Cercetări arheologice în aria nord-tracă, III (Bucureşti 1999), 135-221.

I. Niculiţă, Situaţia etno-demografică în stepele Bugeacului în mileniul I a. Chr. – prima jumătate a mileniului I p. Chr. In: (Ed. A. Zanoci, S. Matveev) Romanitate şi românitate la Nord de Balcani (Chişinău 2000), 17-19.

I. Niculiţă, V. Sîrbu, V. Vanciugov, Les Thraches au sud de Bougeac au Ier milenaire a.Chr. In: Istro-Pontica (Tulcea 2000), 73-92.

И. Никулицэ, Фракийцы и скифы в северном причерноморье. In: (Ed. Fol, A.) Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology "Thrace and the Aegean" (Sofia-Yambol, 25-29 September 2000), II (Sofia 2002), 293-299.

И.Т. Никулицэ, С.А. Фидельский, Фракийский горизонт на поселение Чобручи в Нижнем Поднестровье (по материалам исследований 2001 г.). В сб.: Северное Причерноморье: от энеолита к античности (Тирасполь 2002), 206-217.

I. Niculiţă, Contribuţii la originea tracilor, Revista de istorie a Moldovei 1-2, 2003, 5-12.

I. Niculiţă, A. Zanoci, S. Matveev, A. Nicic, Les monuments thraco-gètes de la zone de Saharna, Studia Antiqua et Archaeologica IX, Iaşi, 2003, 241-252.

I. Niculiţă, T. Arnăut, 2004, Cult Constructions in the Balkan-Carpathian-Pontic Space in the First Millennium B.C. In: (Ed. V. Cojocaru, V. Spinei) Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages (Iaşi 2004), 71-88.

I. Niculiţă, T. Arnăut, A. Zanoci, Cetăţile traco-getice din zona Nistrului Mijlociu. In: Daco-geţii (Deva 2004), 193-218.

I. Niculiţă, T. Arnăut, A. Zanoci, G. Simion, Stepele Bugeacului în mileniile II-I a. Chr. In: (Ed. I. Niculiţă, A. Zanoci, M. Băţ) Thracians and Circumpontic World. Proceedings of the Ninth International Congress of Thracology (sept. 2004, Chişinău-Vadul lui Vodă), I (Chişinău 2004), 285-322.

I. Niculiţă, A. Nicic, Evoluţia decorului ceramic în spaţiul nord-vest pontic la finele epocii bronzului – începutul hallstattului timpuriu. In: (Ed. I. Niculiţă, A. Zanoci, M. Băţ) Thracians and Circumpontic World. Proceedings of the Ninth International Congress of Thracology (sept. 2004, Chişinău-Vadul lui Vodă), I (Chişinău 2004), 135-167.

I. Niculiţă, A. Zanoci, Sistemul defensiv la traco-geţii din regiunea Nistrului Mijlociu. In: (Ed. I. Niculiţă, A. Zanoci, M. Băţ) Thracians and Circumpontic World. Proceedings of the Ninth International Congress of Thracology (sept. 2004, Chişinău-Vadul lui Vodă), II (Chişinău 2004), 104-129.

И. Никулицэ, Т. Арнэут, Вопросы протсхождения и эволюции наконечников стрел Балкано-Карпато-Понтийского региона, Карпатика 31, Ужгород, 2004, 77-86.

И.Т. Никулицэ, С.А. Фидельский, Чобручи – многослойное поселение на Днестре. In: (Ed. I. Niculiţă, A. Zanoci, M. Băţ) Thracians and Circumpontic World. Proceedings of the Ninth International Congress of Thracology (sept. 2004, Chişinău-Vadul lui Vodă), II (Chişinău 2004), 190-216.

I. Niculiţă, Interferinţe etno-culturale în spaţiul de la est de Nistru în mil. I a. Chr. In: Scripta praechistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu-Dâmboviţa oblata (Iaşi 2005), 589-600.

I. Niculiţă, A. Zanoci, Kulturell-chronologische Interferenzen Mitte des I. Jahrtausends v. Chr. im Nordwestlichen Schwarzmeerraum. In: (Ed. V. Cojocaru) Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea from the Greek Colonization to the Ottoman Conquest (Iaşi 2005), 29-41.

I. Niculiţă, Sanctuaries, altars and Cult hearths from the Iron Age in the Balcan-Carpathian-Pontic space. In: Iron Age Sanctuaries and Cult Places in the Thracian World. Proceedings of the International Colloquium (Braşov 2007), 265-269.

I. Niculiţă, T. Arnăut, A. Zanoci, Cercetări arheologice la Saharna Mică. In: (Ed. R. Ştefănescu, I. Bauman, L. Savu) Studia in honorem Florea Costea (Braşov 2007), 83-124.

I. Niculiţă, A. Nicic, Cercetări arheologice la situl Saharna-Dealul Mănăstirii, Tyragetia s.n. 1, I [XVI], 2007, 225-248.

I. Niculiţă, A. Zanoci, Die Beziehungen der Thrako-Geten aus dem Nordwest-Pontos zur archaisch griechischen Zivilisation. In: Proceedings of the 10th International Congress of Thracology (Komotini-Alexandroupolis, 18-23 october 2005) (Athens 2007), 428-435.

I. Niculiţă, A. Zanoci, T. Arnăut, Sistemul defensiv al cetăţii din epoca fierului – Saharna Mare, Tyragetia s.n. 1, I [XVI], 2007, 27-62.

I. Niculiţă, A. Nicic, Habitatul din prima epocă a fierului de la Saharna-Ţiglău. Consideraţii preliminare, Tyragetia s.n. 1, II [XVII], 2008, 205-232.

I. Niculiţă, A. Zanoci, Les rites et les rituels funeraires dans l'espace est-Carpatique (Deuxieme moitie du XIIe siecle - IIIe siecle av. J.-C.). In: Proceedings of the 10th International Colloquium of Funerary Archaeology "Funerary Practices in Central and Easthern Europe (10th c. BC - 3th c. AD)" (Brasov 2008), 143-151.

I. Niculiţă, A. Zanoci, T. Arnăut, Construcţii de suprafaţă din siturile de la Saharna, Tyragetia s.n. 1, II [XVII], 2008, 51-78.

I. Niculiţă, A. Zanoci, T. Arnăut, A. Nicic, Complexe hallstattiene timpurii din aşezările din zona „Saharna". In: (Ed. S.C. Ailincăi, C. Micu, F. Mihail) Omagiu lui Gavrila Simion la a 80-a aniversare (Tulcea 2008), 60-105.